

**MARGINALII LA O INTERVENȚIE ȘTIINȚIFICĂ
FĂRĂ ECOU PUBLIC
(1985—1986)**

În anul 1985, Editura Politică lansa în tiraj de masă cartea „Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României (septembrie 1940—octombrie 1944)“, coordonată de istoricii de partid Mihai Fătu și Mircea Mușat, primită de publicul neavizat — majoritatea, din păcate — cu mare entuziasm.

Întrucît eram, oarecum, la curent cu mașinațiile de culise întreprinse de autorii opului pentru a scoate în timp record acest produs avortal al propagandei ceaușiste, ambalat în staniol istoriografico-științific, am sesizat de la prima lectură, monumentalele erori și plagierile copioase — aproape 2/3 din carte — comise de vajnicii stâlpi ai istoriografiei oficiale. Se știa și se accepta tacit că „tovarășii“ în calitate de cenzir șefi ai secției de propagandă a C.C. al P.C.R. utilizau (plagiau), fără jenă și fără teamă de răspundere, manuscrisele redactate de puținii specialiști în domeniu și trimise spre avizare la acești drept-îndrumători. Eu, (C.G.), spre exemplu, eram mereu „purecat“ și amînat cu publicarea unor documente inedite, motivîndu-se, fariseic, rațiuni de ordin politic, iar după cîtva timp respectivele documente apăreau comentate, evident din „pură întîmplare“, chiar de cei care aveau în strașnică pază manuscrisele redactate de „negrii“ din bietele instituții de provincie.

Am încercat, atunci, la o masă rotundă organizată de revista „Luceafărul“, din inițiativa lui Mihai Ungheanu, să deschid ochii asupra acestei gafe editoriale celor care mai aveau cît de cît discernămintul istoric și, mai ales, curajul de a-l afișa. Zbaterea a rămas fără ecou vizibil, deoarece reprezentantul Editurii Politice, prezent la respectivele discuții, a avut o atitudine de netă respingere a intervenției mele, motivîndu-se că apariția cărții a fost comandată de sus și orice opinii, în afară de cele laudative, sînt, evident, neavenite. Drept urmare, în Almanahul „Luceafărul“ (1986) au apărut numai opiniile trunchiate privitoare la *perioada* 1940—1944, nu la cartea în discuție, ca și cum nu s-ar fi spus nimic, nici de bine nici de rău, în circa 10 ore de discuții, despre respectivul produs.

Concomitent, împreună cu dl. dr. Valentin Dărăban, în calitate de membri ai Filialei Sălaj a Comisiei Române de Istorie Militară am trimis o sesizare președintelui acestei comisii, gen. lt. Ilie Ceaușescu, fratele „geniului carpatin“. Nu ni s-a răspuns, oficial, niciodată, acestei sesizări, dar, ulterior, am fost chemat la secția de propagandă a C.C. al P.C.R. și mi s-a dat de înțeles, „părintește“, că sesizarea a ajuns de la adresantul inițial la cei incriminați și că aceștea ar dori să nu se mai facă „tapaj“ pe marginea cărții, deoarece apariția ei a fost un succes propagandistic raportat ca atare „tovarășei“. La fel, mi s-au dat asigurări verbale că materialele mele, zăcînde la „avizare“ și „documentare“ în birourile lor vor primi imediat „bun de tipar“ și că în continuare nu voi mai

avea greutate la publicare. Într-adevăr „convenția” noastră nescrisă a funcționat 2 ani. Adică atît cît a fost nevoie.

Publicăm acum respectiva sesizare, însoțită de observațiile noastre, cu speranța că din dosarul semisecret al istoriografiei române postbelice și al istoricilor perioadei s-a mai eliminat o filă albă.

CORNEL GRAD

ANEXĂ

TOVARĂȘULUI

Gen. Lt. Dr. ILIE CEAUȘESCU

Subsemnații Dr. Valentin Dărăban, șef birou la Întreprinderea Cinematografică a județului Sălaj și Cornel Grad, muzeograf la Muzeul de Istorie și Artă din Zalău, județul Sălaj, membri ai Filialei Sălaj a Comisiei Române de Istorie Militară,

în legătură cu apariția lucrării „Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României (septembrie 1940—octombrie 1944)”, la Editura Politică, în decembrie 1985, lucrare coordonată de Mihai Fătu și Mircea Mușat,

în spiritul acrimiei științifice, a respectării întocmai a adevărului istoric, a respectului pentru cele scrise, a importanței propagandistice și implicațiilor politice pe care le generează tema,

Vă rugăm să ne permiteți să vă semnalăm câteva grave greșeli strecurate, credem, din cauza grabei și superficialității cu care a fost alcătuit textul lucrării. Aceste greșeli sînt dintre cele mai evidente pentru un cititor cît de cît avizat în problema în discuție.

Facem această sesizare întrucît în ideea în care organe de informare în masă din străinătate, cu deosebire cele ostile nouă, vor descoperi erorile (și nu e deloc greu s-o facă) din lucrare, acestea, cu rea-credință, vor pune sub semnul îndoielii toată istoriografia românească privind problema în discuție. De asemenea, în ideea reeditării lucrării, în românește sau într-o limbă de circulație internațională, greșelile semnalate de noi, și altele, vor putea fi evitate.

Curespect,
Dr. Valentin Dărăban
Cu respect,

Zalău, 27 decembrie 1985

Citeva din greșelile evidente strecurate în textul lucrării „Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României. Septembrie 1940—octombrie 1944”, Editura Politică, București 1985, coordonatori: Mihai Fătu, Mircea Mușat.

Introducere

1. pag. XXIII: „... Simion Bărnuțiu îi scria lui Valeriu Braniște...”)

Obs.: Simion Bărnuțiu moare în 1864, înainte de instaurarea dualismului austro-ungar și cu 5 ani înainte de nașterea lui Valeriu Braniște! Nota este de asemenea greșită!

2. pag. XXVII: „... A Ahir...”

Obs.: Corect este „A hir” (numele unui ziar maghiar).

3. pag. XXIV și XXVIII: numele unui ziarist apare grafiat în două feluri: Géza Kosztenszki și Kostelsky. Care este forma corectă? În citatul de la pag. XXVIII în loc de „teritorium non datur”, corect este „tertium non datur”.

4. pag. XXIX: se publică necomentat un tabel cuprinzând datele recensămintelor din 1880, 1890, 1900, 1910, din Ungaria și Transilvania. Din tabel rezultă că populația română era de 47,44% (1880), 47,98% (1890), 47,20% (1900) și 46,20% (1910), prin urmare e vorba de o majoritate relativă, nu una absolută. Autorii ar fi trebuit să arate felul în care s-a măsluit realitatea demografică în cadrul recensămintelor amintite. La pag. XXVII autorii citează, de această dată bine (!), dintr-un raport al unui diplomat belgian care, folosind date oficiale, arată că populația românească era de 56% din total. Se publică, deci, un tabel (anterior) în care populația românească se cifrează sub 50%, fapt ce pune la îndoială legitimitatea actului de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia.

5. pag. XXX, note: „...Ștefan Mateș...” în loc de „...Ștefan Meteș...”

Capitolul II.

1. pag. 52, nota: „... Krotchwil...” în loc de „... Kratochwil...”

Capitolul III.

1. pag. 58: „...nord-estul Transilvaniei...” în loc de „...nord-vestul Transilvaniei...”.

2. pag. 61: informații necontrolate referitoare la atrocitățile din Zalău.

3. pag. 66: nota 20 — nume ale celor uciși transcrise greșit (Birja în loc de Birjac, etc.).

4. pag. 67: numele asasinului — groful Bay Ferenc, și nu Ray Ferenc.

5. pag. 91—92: Documentul care reproduce declarația dată de Sava Anica (și nu Sano Anica, cum scriu autorii), din Mesteacă, jud. Someș (actualmente Maraureș), are trimiterea eronată: apare la nota 75 „Arhiva M.A.N., fond M.St.M., M.St.M., fond secția II Informații, dos. 914, fila 239, film 53/48 — M.I.A. (Muzeul de Istorie și Artă Zalău)”. Documentul este reprodus integral din C. Grad, Acta Secția II, Informații, dos. 914, p. 239, fila 53/48” în loc de „Arhiva Min. Ap.N.—M.P., IX, 1985, pag. 558—559, doc. nr. 16. (fără specificarea sursei)

6. pag. 180—182: Documentul reprodus este preluat din C. Grad, Acta M.P., IX, 1985, pag. 566—567, doc. nr. 23, cu unele transcrieri greșite de localități și număr de Companii de muncă.

Idem pag. 188—192, transcrise tot cu greșeli și fără să se indice documentul; se scrie „dintr-un document al vremii”, deși documentele au fost publicate de C. Grad în Acta M.P., IX, 1985, pag. 556—557, doc. nr. 23.

Idem, pag. 210—211: Documentul a fost publicat de C. Grad, Acta M.P., IX, 1985, pag. 562, doc. nr. 20. În notă se strecoară și o inexistență: dos. este 914, nu 1072.

7. O serie de documente referitoare la situația economică, mai ales referitoare la județele Sălaj, Cluj, Satu-Mare, au fost preluate, fără a indica sursa, din Vasile Ciubăcan (lector la Școala Interjudețeană de Partid din Cluj Napoca), care le-a publicat în decursul anilor în Acta M.P. și în alte reviste.

Date referitoare la atrocități (nume de persoane, numărul și locul săvârșirii crimelor). Aceste date sînt, în general, necontrolate, autorii contrazicîndu-se adesea.

1. pag. 65: „Învățătorul (Cosma, n.n.) cu soția s-au refugiat din fața urgiei în comuna Pusta. Aici au fost prinși și aduși amindoi în Trăznea, unde au fost răstigniți de ușa bisericii și împușcați.”

Obs. Învățătorul Cosma și soția (gravidă în luna a VIII-a) au fost împușcați la două zile după masacrul, între localitățile Agrij și Bodia. Actualmente, în apropierea locului crimei, pe șoseaua Românași—Ciucea, există o cruce.

2. pag. 76: Date contradictorii în legătură cu numărul celor uciși: Marca — 23, Cosniciul de Sus — 16, Cerișa — 43, Halmășd — 11; la pag. 76—77 bilanțul morților este altul: Cerișa — 11, Cosniciul de Sus — 15, Halmășd — 7, Marca — 17, Carastelec — 12. Cei 4 morți din Camăr sînt localizați și la Zăuna și la Șimleu Silvaniei. Idem, morții (10 și nu 11) din hotarul comunei Dragu, sînt trecuți cînd la Sînmihailu Almașului, cînd la Hida (pag. 71—72):

Obs. Care sînt datele exacte? Ce documente au consultat autorii? N-au coroborat diversele informații?

3. „... Zăuan 17, printre ei fiind și cei 13 rezerviști români care se întorceau de la concentrare și se duceau spre vetrele lor și care — după ce au fost jefuiți de 680.000 lei — au fost executați pe loc de către militarii hortyști pe șoseaua Meseșului, între comunele Zăuan și Nușfalău, în apropiere de Zalău”.

Obs. Cei 13 români au fost împușcați în hotarul comunei Nușfalău. Suma de 680.000 lei este imensă pentru un grup de 11 desconcentrați și două femei. Localizarea este fantezistă, Zăuan și Nușfalău nu sînt așezate pe șoseaua Meseșului, ci la 50 km. spre vest, pe valea Barcăului, în apropiere de Șimleu Silvaniei (11 km).
4. pag. 93: „... Dumitru Irimieș, Gheorghe Popan, Vasile T. Ernovea, Vasile Pacal, Gavrilă Ignea, toți din Sucutard.”

Obs.: „... Dumitru Irimuș, Gheorghe Popan, Vasile *Tirnovceanu*, Vasile *Pocol*, Gavrilă *Igna*” nu sînt din Sucutard, ci din Lozna, Poiana Blenchii și Urișor (fostul județ Someș). Document publicat de C. Grad, în *Acta MP*, IX, 1985, pag. 548—551, doc. nr. 6.

5. pag. 123: Se dă printre expulzații din Dej numele de Ciochi — Gârbău.

Obs. Este vorba de localitatea Gîrbou, în cei patru ani de ocupație purtînd denumirea veche: Csaky-Gorbo, în varianta românească: Ciachi-Gîrbou.

6. pag. 83, 84, 97, 172. Numele Comisiei italo-germane care a anchetat cazurile de atrocități reclamate e scris diferit: Henche-Roggeri, Henck-Roggeri.

Obs. Corect este Hencke-Roggeri.

7. pag. 167. La documentul specificat în nota 95 procentajul este calculat greșit: $47,6\% + 53,39\% = 100,99\%$.

8. pag. 142. Autorii afirmă că numărul total al refugiaților, în perioada 20 septembrie 1940—1 ianuarie 1943 era de 193.093, la care s-ar adăuga și alți 70—80.000 de refugiați români neînregistrați.

Obs. Este imposibil ca un număr de 70—80.000 de români să nu fi fost înregistrați, deoarece aceștea erau direct interesați să-și clarifice situația pentru a putea subzista. În plus, în timp de război, orice stat ia măsuri severe pentru identificarea celor ce locuiesc pe teritoriul lui.

LISTA CU DENUMIRI GREȘITE DE LOCALITĂȚI

<i>Denumirea din lucrare</i>	<i>Denumirea corectă</i>
1. Cosmiciul de sus (pag. 67)	Cosniciul de Sus (Sălaj)
2. Sumol (Bihor) (pag. 67)	Șumol (Sălaj)
3. Samihaiul Almașului (pag. 72)	Șimihaiul Almașului (Sălaj)
4. Marna (pag. 76)	Marca (Sălaj)
5. Cosnicul de sus (pag. 76)	Cosniciul de Sus (Sălaj)
6. Breboi (pag. 76)	Brebi (Sălaj)
7. Biciumani (pag. 76)	Buciumi (Sălaj)
8. Carastele (pag. 76)	Carastelec (Sălaj)
9. Ciumirna (pag. 77, 142)	Ciumărna (Sălaj)
10. Iliușa (pag. 77)	Ilișua (Sălaj)
11. Jaz (pag. 77)	Iaz (Sălaj)
12. Simișana (pag. 78)	Simișna (Sălaj)
13. Vâlcău de Jos (pag. 90)	Valcău de Jos (Sălaj)
14. Jad (pag. 90)	Iad (Năsăud)
15. Ciocărlău (pag. 90)	Cicirlău (Maramureș)
16. Istrău (pag. 90)	Apare și în jud. Sălaj și în jud. Satu Mare
17. Marba Nouă (pag. 90)	Marna Nouă (Satu Mare) Apare în jud. Cluj în loc de Someș, acum în Maramureș
18. Mesteacăn (pag. 91)	Giungi (Satu Mare)
19. Junj (pag. 93) S.M.	Apare în jud. Someș în loc de Sălaj
20. Jibou (pag. 93)	Babța (Satu Mare)
21. Bobta (pag. 93)	Ileanda (Sălaj)
22. Ileana (pag. 123)	Gîrbău (Sălaj)
23. Gîrbou Mic (pag. 136)	